

Újabb adatok Magyarország csökevényes szárnyú legyeinek ismeretéhez.

Írta: DR. KERTÉSZ KÁLMÁN.

A Rovartani Lapok 1910. évi XVI. kötetének 179—184. lapjain közzé tettem a magyar fauna addig ismert szárnyatlan és csökevényes szárnyú legyeinek a jegyzékét, melyben 10 családból 13 nembe tartozó 19 fajt soroltam fel. Ez alkalommal két újabban felfedezett fajról akarok megemlékezni s ezekkel most már a 10 családba és 15 nembe tartozó fajok száma 21-re növekszik.

A szárnyatlan és csökevényes szárnyú légyfajok példányai távolról sem olyan ritkák, mint a milyeneknek általánosan hiszik. Hogy aránylag kevés példány van belőlük az egyes gyűjteményekben, annak az az oka, hogy a csak hálóval gyűjtő dipterologus ritkán és akkor is csak véletlenül akad rájuk. Szárnyatlan legyeink, az *Aptilotus paradoxus* Mik kivételével, élősködők. A csökevényes szárnyúak többnyire a földön, vagy közvetlenül a talaj felett, lehullott leveleken, alacsony növényeken, mohán stb. tartózkodnak s így csak elvéve kerülnek a hálóba. Ha a bogarászok, a kik rendszeren rostálnak, némi figyelmet szentelnének más rendekbe tartozó rovaroknak is, kétségtelenül érdekes felfedezéseket tehetnének a dipterologia terén is.

Bizonyság erre az *Apterina pedestris* MEIG. nevű légynek hazánkban való felfedezése. Ezt a csökevényes szárnyú, a Borboridák családjában tartozó fajt MEIGEN írta le 1830-ban azoknak a példányoknak az alapján, a melyeket WINTHEM Hamburg közelében gyűjtött. MACQUART Franciaországból, HALIDAY Angolországból, STENHAMMAR Norvégiából, SCHINER Ausztriából és BECKER Szibériából, az Obi és Jenisej folyók vidékéről említi. Az irodalomban mint nagyon ritka faj szerepel. Eddig ismert termőhelyei alapján azonban nagyon valószínű, hogy Európa és Ázsia középső és északi részében mindenütt otthonos. A magyarországi példányokat DR. FODOR JENŐ főorvos úr bogarászkollégánknak köszönhetem, a ki azokat Brassó „Bertalan” nevű külvárosában a „Forráshegy” (Fortyogó) lábától nyugati irányban húzódó, náddal és gyékémmel benőtt vizenyős területen, a hol a kubikgödrökben összehordott giz-gaz és elkorhadt vizenyőgyekek gyökereit rostálta, fedezte fel. Összesen 8 példányt gyűjtött s az elsőt 1917 szeptember 30-án, az utolsót december 1-én találta. A gyűjtés idejéből azt kell következtetnünk, hogy a légy késő ősszel fejlődik ki, a mikor az entomologusok javarésze már csak kivételesen gyűjt. Valószínűleg ez a körülmény is hozzájárul ahhoz, hogy ennek a fajnak csak néhány példányát ismerjük eddig. A légy

egészen fekete; szárnya nem mindig egyforma hosszú és alig éri el tora hosszának a felét; első potrohgyűrűje csaknem olyan hosszú, mint a többi gyűrű együttvéve és hátlemezének középvonalában keskeny ékalakú kiemelkedés van; hátsó lába feltűnően hosszú. Hossza 3 mm.

A második, újabban felfedezett esökevényes szárnyú légy, a Chloropidák családjába tartozó *Oscinella brachyptera* ZETT. Hímjének a szárnya rövid és széles, nőstényéé nagyon rövid. Ennek a fajnak az első példánya Gyón-on került a hálómába, azután BÍRÓ LAJOS barátom fogott egyet Budapesten a rákosi temetőben. BÍRÓ néhány nap múlva elvezetett arra a helyre, a hol az előbb említett példányt fogta és sikerült is még néhány példányt gyűjtenem. Július és augusztusban fordul elő. BECKER Közép- és Észak-Európából említi. Hossza 1 mm.

Megemlítem e helyen, hogy van a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében egy nőstény példány oltott-, vagy lószúnyog (*Tipulida*), melynek a szárnya esökevényes. Ezt a példányt CSIKI ERNŐ barátom hozta a fogarasi havasokból, a Nagy Árpásról (Arpas mare) 1905-ben. Ennek a nőstény-példánynak az alapján azonban, sajnos, nem tudom biztosan eldönteni, hogy új faj-e, vagy a *Tipula excisa* SCHUMM. esökevényes, vagy rendellenesen fejlődött szárnyú példánya. A *Tipula excisa* nőstényének a szárnya teljesen fejlett, de nem lehetetlen, hogy esökevényes szárnyú példányok is előfordulnak. Ennek a kérdésnek az eldöntését arra az időre kell hagynom, a mikor majd mindkét ivarból több példány fog rendelkezésemre állani. A szóbanforgó példány szárnya csak kevéssel hosszabb, mint tora hosszának a kétszerese.

Felhívom még az ornithológiával is foglalkozó rovarászaink figyelmét a *Carnus hemapterus* NITZSCH nevű apró (1.5—2 mm.) vérszívó légyre, mely valószínűleg egész Európában előfordul, de eddig csak Német- és Bajorországból, Ausztriából és Romániából került elő. Ritkaságát bizonyára csak rejtett életmódjának tulajdoníthatjuk. A légy ugyanis madárfiókákön él és ezeknek a véreből táplálkozik. Eddig a *Falco sacer* és *tinnunculus*, a *Sturnus vulgaris*, *Sylvia atricapilla* és a *Jynx torquilla* fiókáin találták. Egészen biztosra vehetjük, hogy ez az érdekes élősködő, melynek szárnya ivarérett korában a töve felett letörik, hazánkban is előfordul. Hogy a légy eddig ismeretlen lárvája miből táplálkozik, azt nem tudjuk, de miután bábját fészekben találták, bizvást feltehetjük, hogy az állat átalakulása a madárfészkekhez van kötve. Dipterologusnak alig van alkalma arra, hogy madárfészkeket és fiókákat vizsgáljon, azért bátorkodom ornithológiával is foglalkozó kollégáim figyelmét erre a légyfajra felhívni, hogy alkalomadtán szenteljének néhány percet a megfigyelésére.

Az ivarérett állatot (esetleg a lárvát és a bábót is) legegyszerűbb kis üvegbe, alkoholba tenni. A légy átalakulásának tanulmányozására viszont az vezetne leginkább célra, ha jól záródó dobozban néhány fészekbélést kaphatnék, melyekből esetleg sikerülne a legyet kitenyészteni. Szíves küldeményeket a Magyar Nemzeti Múzeum állattárába kérnék.

Adatok Stridóvár környékének Hymenoptera-faunájához.

Irta DR. VOGRIK V.

Néhány év óta nyári szünidőmet szülőhelyemen, a Felső-Muraközben fekvő Stridóváron töltöm, a hol a Hymenoptera tanulmányozásával foglalkozom. Kutatásaimat a Muraköz nyugati sarkában Csáktornyától Stájerország határáig végeztem és kiindulási pontul mindig Stridóvár szolgált.

Ez alkalommal a gyűjtött anyagnak csak egy részét, mely a hártvásszárnyúaknak csak egyes családjaira terjed ki, bocsátom közre. Remélem, hogy a többi anyag közlése is nemsokára megtörténhetik, egyelőre azonban még sokféle akadály gátol meg ebben.

Az ezen a vidéken gyűjtött és megfigyelt Apidák, Vespidák és Crabronidák a következők.

Apidae.

Bombus hortorum L. — Az egész vidéken a legközönségesebb.

— *prutorum* L. — *Rubus*-on júniusban.

— *rajellus* K. — *Trifolium incarnatum*-on nyáron nem ritka.

— *hypnorum* L. — Júniusban néhány példányát gyűjtöttem *Rubus*-virágon.

— *silvarum* L. — Erdők szélén egész nyáron elég gyakori.

— *agrorum* F. — *Trifolium pratense* és *incarnatum*, nemkülönben *Rubus* virágjain nem ritka.

— *variabilis* SCHMIED. — Különféle virágokon nagyon közönséges.

— — var. *tristis* SCHMIED. — Ezt a fajváltozatot június hónapban több példányban réten egy mohhal befedett fészekben találtam.

— *lapidarius* L. — Közönséges az egész környéken.

— *terrestris* L. — Nagyon gyakori.

Autophora garrula ROSSI. — Egy példányt találtam szeptemberben.

— *bimaculata* PANZ. — Június és Júliusban egynéhány példányt fogtam *Stachyson*.

— *crinipes* SM. — Áprilisban *Lamium*-on közönséges.

— *acervorum* L. — Tavasszal *Lamium* virágján közönséges.